

UNIVERSITAT
JAUME·I
Vicerectorat de Qualitat
Educativa i Harmonització
Europea

Adaptació de les titulacions al procés d'harmonització europea a l'UJI. Cursos 2003-05

ÍNDEX

1. Introducció: adaptació de les titulacions al procés d'harmonització europea.....	2
2. Procés d'ensenyament-aprenentatge amb credits ECS. Proves pilot cursos 2003-2005.....	3
2.1. Objectius	3
2.2. Àmbit d'aplicació	4
2.3. Metodologia	4
2.4. Pla de treball	5
2.5. Condicions d'implementació del projecte. Aspectes rellevants que s'han de tindre en compte	8
ANEXES	9

1. INTRODUCCIÓ: ADAPTACIÓ DE LES TITULACIONS AL PROCÉS D'HARMONITZACIÓ EUROPEA

Com a resultat del compliment del títol XIII de la LOU les institucions d'ensenyament superior, les comunitats autònomes i el Govern han d'adoptar les mesures necessàries per a la plena integració del sistema espanyol en l'espai europeu d'ensenyament superior, en l'àmbit de les seues respectives competències. Concretament, des dels articles 88 i 89 la LOU ens apunta la necessitat de garantir la transparència quant al nivell i continguts dels ensenyaments certificats per cada títol. També ens marca que s'hauran de reformar els ensenyaments i títols i s'hauran de determinar les condicions d'homologació, adaptació o convalidació dels actuals als nous títols. Les conseqüències de les directrius d'aquests articles ens marquen que s'haurà d'adoptar la unitat de mesura del nou crèdit europeu, acompanyar els títols oficials expedits amb el suplement europeu al títol i fomentar la mobilitat dels estudiants mitjançant programes de beques.

La *Declaració de Bolonya* (1999) destaca la necessitat que, abans de 2010, els països firmants aconseguisquen un espai europeu d'educació superior harmònic, tant en docència com en investigació. Per tal de poder aconseguir-ho, es necessitarà una decidida implicació de les administracions públiques, però la Universitat té òbviament un paper fonamental per desenvolupar i, fins i tot, de les seues iniciatives dependrà en gran mesura que s'implementen o no determinades polítiques que ens apropen a la convergència amb els nostres veïns europeus. Les recomanacions bàsicament poden resumir-se en:

- Generalització del sistema de crèdits europeus
- Adopció del suplement europeu al títol
- Adopció d'una estructura basada en dos cicles

La reunió de Salamanca-Praga (2001), recull com a estratègies dins d'aquest camí tant el reconeixement acadèmic mitjançant un marc de qualificacions comú i flexible, com la competitivitat en formació i investigació, dins i fora de les nostres fronteres.

Des del Consell Europeu (Barcelona 2002), atenem les recomanacions de buscar l'educació i el benestar social, així com l'establiment de sistemes educatius de màxima qualitat, dins d'aquest procés d'harmonització educatiu.

Ja en el 2003, en la Convenció d'Institucions d'Educació Superior de Graz, es proposa l'articulació del nou espai europeu. I més recentment, en l'última de les reunions de ministres a Berlin (setembre de 2003) s'han establert les prioritats i objectius per al proper bienni, amb la intenció d'accelerar la consecució de l'espai europeu d'educació superior en una data tan propera com és el 2005. Hi ha algunes prioritats, entre les quals s'ha d'assenyalar:

- a) El desenvolupament i la implantació dels sistemes de garantia de la qualitat.
- b) La consolidació en el 2005 d'una nova arquitectura de les titulacions en dos graus.

És per això que, a la Universitat Jaume I, l'Equip rectoral s'ha fixat com a objectiu prioritari continuar avançant-se en les polítiques d'implementació de metodologies docents que ens apropen a les disposicions de la Declaració de Bolonya.

Segons recollia la proposta programàtica presentada pel rector a les eleccions a Claustre de l'any 2001, una de les funcions del *Vicerektorat de Qualitat Educativa i Harmonització Europea* era la proposta de criteris i la seqüenciació de l'adaptació de les titulacions al procés d'harmonització europea.

El primer pas va ser l'aprovació de les noves *Directrius de creació i modificació dels plans d'estudis*, el passat 28 de setembre de 2001 (revisió de la Normativa aprovada el 1999¹), on es recull la recomanació que tots els plans d'estudis que es reformen o s'implanten a la Universitat Jaume I, adjunten una proposta dels estudis en crèdits ECS.

El segon pas va ser el desenvolupament del document sobre *Criteris per a la conversió a crèdits ECS*, que concreta les directrius per a la reforma i implantació de plans d'estudi.

El tercer passava ja per començar amb la conscienciació del nostre professorat de la importància del procés d'harmonització, atesa la seua repercussió no només en l'estructura del sistema universitari espanyol, sinó sobretot en la concepció del procés d'ensenyament- aprenentatge (noves metodologies i nous recursos). Per això, el 22 de març de 2002 es van organitzar les *I Jornades sobre Harmonització de les Titulacions en l'Àmbit Europeu*, que van comptar amb la presència d'especialistes de reconegut prestigi en el tema i on, el professorat que hi va assistir, va tindre l'ocasió de debatre sobre els aspectes de la convergència que més els preocupaven. També s'han dut a terme les *II Jornades sobre Harmonització Europea* a l'UJI, el 7 de març de 2003, així com les *III Jornades sobre Harmonització Europea* a l'UJI els dies 29 i 30 de gener de 2004.

Dins d'aquestes iniciatives, el passat curs 2002-2003, es va encetar un procés de *proves pilot* (I Convocatòria) per tal d'anar introduint el *nou procés d'ensenyament-aprenentatge amb crèdits ECS*, amb una periodicitat de dos cursos acadèmics en tres titulacions (ADEM, Humanitats i Enginyeria Industrial). En aquestes titulacions s'ha realitzat un replantejament de la metodologia i de la programació docent per a donar resposta a les competències professionals que requereixen els perfils del titulat, per tal que el professorat replantege les assignatures en funció de la figura última que és el titulat.

El desenvolupament d'aquesta primera convocatòria ha fet palesa la necessitat de continuar amb el treball dels projectes pilot que funcionen actualment, així com la necessitat d'ampliar els recursos a una segona convocatòria. És per això que obrim una segona convocatòria que dona continuïtat al procés de sensibilització mitjançant el qual les iniciatives pilot ens puguem ajudar a assolir millor els objectius de Bolonya.

2. PROCÉS D'ENSENYAMENT-APRENTATGE AMB CREDITES ECS.

Proves pilot cursos 2003-2005.

2.1. Objectius

L'*objectiu general* d'aquests projectes és impulsar la realització d'estudis i supòsits pràctics, dins dels actuals plans d'estudi, adaptats a l'espai europeu d'educació superior.

---

¹ Publicats a la "Normativa del procés de creació i modificació d'un pla d'estudis a la Universitat Jaume I" (actualment es pot trobar a l'adreça web: <http://www.uji.es/projectes/estudi/grup1/norma.html>)

Concretament, l'objectiu específic és realitzar la *transició conceptual des del crèdit actual espanyol* (10 hores de classe/càrrega lectiva) *cap al crèdit europeu* (25/30 hores de càrrega de treball de l'estudiant (activitats d'aprenentatge de l'estudiantat – assistència a classe, tutories, estudi, exàmens, treballs, etcètera—), d'acord al que marca el Reial decret 1125/2003, de 5 de setembre.

2.2. Àmbit d'aplicació

L'àmbit d'aplicació de la present convocatòria es centra en les següents titulacions:

FACULTAT	TITULACIÓ	CURS	CARÀCTER
FCHS	HUMANITATS	2º	Troncals, obligatòries, optatives, lliure elecció.

FACULTAT	TITULACIÓ	CURS	CARÀCTER
FCJE	ADEM	3º	Troncals i obligatòries.
	TURISME	1º	Troncals i obligatòries.

FACULTAT	TITULACIÓ	CURS	CARÀCTER
ESTCE	INGENIERIA TÈCNICA AGRÍCOLA	3º	Optatives.
	ENGINYERIA TÈCNICA EN DISSENY INDUSTRIAL	1º	Troncals, obligatòries i optatives.

2.3. Metodologia

Les experiències pilot es fonamentaran en l'ús de la metodologia i procediments de la **investigació-acció** o reflexió-acció educativa, pertinent per a la implementació i seguiment de processos d'innovació educativa d'una manera crítica i amb la finalitat d'aconseguir una vertadera transformació de la docència universitària.

De manera general, en aquesta convocatòria per a l'harmonització europea de les titulacions es proposa el següent procediment:

- a. Anàlisi i diagnòstic de la situació docent actual:
  - a.1. Anàlisi del conjunt de cada curs o semestre per tal de valorar l'ajust entre el nombre global d'hores de feina i les hores disponibles per part de l'estudiant. Per tant, anàlisi de la càrrega docent assignada actualment i la càrrega de treball real de l'estudiant.
  - a.2. Anàlisi dels criteris d'organització i les metodologies emprades en cada una de les matèries de la titulació i l'existència o no de coordinació metodològica.
- b. Formulació de les estratègies d'acció per a facilitar el procés de convergència
  - b.1. Reformulació, en la mesura que calga, dels objectius docents i d'aprenentatge de cada titulació, tenint en compte no només els coneixements que ha d'adquirir l'estudiant, sinó també les habilitats i actituds i/o valors.
  - b.2. Formació del professorat de les titulacions implicades en noves metodologies didàctiques adreçades a promoure un procés d'ensenyament-aprenentatge de l'estudiantat actiu i participatiu (p.e. el contracte didàctic, aprenentatge basat en problemes i/o metodologia de casos; aprenentatge cooperatiu, sistemes d'autoaprenentatge, avaluació del aprenentatge formativa, etc.).
  - b.3. Modificació de la planificació de les assignatures programacions docents, metodologia, calendari, sistema d'avaluació, recursos auxiliars.

- b.4. Nou plantejament de les tutories, per a convertir-les en un mitjà didàctic fonamental. La tutoria, a més de la funció d'assistència a l'estudiantat, s'usarà com una eina per al seguiment continuat i/o recurs docent per a un ensenyament-aprenentatge més individualitzat i en petit grup. Per tant, les hores de tutoria es reparteixen entre assistència voluntària, i assistència recomanada per grups.
- c. Posada en pràctica i avaluació de les modificacions proposades.
- d. Nova anàlisi i diagnòstic de la situació docent després d'introduir i aplicar els canvis per a la convergència.

A més a més, la investigació-acció ha de caracteritzar-se pel seu caràcter **cooperatiu i col·legiat**, implicant i facilitant la participació en el mateix procés i des del principi, de tots els agents afectats pels canvis (professorat, càrrecs docents, estudiantat, personal d'administració, etc.).

Amb aquesta finalitat es proposa la creació d'un **grup de treball** per Projecte que lidere el procés respectiu, amb la participació del degà (o persona en qui delegue) i el director de la titulació que s'acull al projecte pilot, que haurà de mantindre una comunicació fluida amb els departaments implicats. Es recomana també la participació dels estudiants (p.e. els representants a la comissió de titulació o els delegats de curs), per tal de donar la visió de la càrrega de treball. Aquest grup comptarà amb el suport d'un tècnic especialitzat en harmonització europea, que coordinarà el procés i farà un seguiment més directe dels projectes, i amb la coordinació necessària i el suport tècnic de la Unitat de Suport Educatiu. A més a més, es promouran les xarrades informatives i cursos per a professorat, estudiantat i PAS.

2.4. Pla de treball

Pel que fa al pla de treball concret per a la posada en marxa dels diferents projectes pilots, i començament del procés de transició cap al crèdit europeu, caldrà distingir-hi cinc fases principals:

FASE 1: Fase de difusió del projecte. Com a treball previ a la implantació de les experiències serà fonamental presentar el projecte a les diverses titulacions implicades, portar a terme xarrades informatives, formar el potencial professorat participant en noves metodologies docents, negociar les condicions de participació amb els implicats, establir procediments de selecció/adscripció dels participants, etc. Tot aquest procés serà coordinat i seguit des del Vicerectorat, amb el suport dels centres, de l'USE i de la OPAQ.

FASE 2: Recull d'informació sobre la situació actual de les titulacions: després d'analitzar les demandes contingudes en la normativa al respecte sobre aquesta que ja ha sigut aprovada, es tractarà de concretar els aspectes que afecten el disseny del pla d'estudis, sobretot pel que fa al nou concepte d'unitat de crèdit i la valoració d'aquest.

El professorat i l'estudiantat (o una representació d'aquest) de cada matèria implicada en el projecte, hauran de valorar la dedicació temporal associada a cada una d'aquelles, comptant les hores teòriques i pràctiques, els seminaris, les hores d'estudi, les tutories i els exàmens. A més a més, hauran de presentar un programa detallat de les matèries, tal com s'estan impartint actualment (metodologia, activitats, avaluació, etc.).

FASE 3: Replantejament del pla docent de les assignatures atenent el nou sistema de crèdits, que suposa contemplar no només les sessions acadèmiques teòriques i pràctiques, sinó també seminaris, treballs dirigits, activitats no presencials, tutories especialitzades, debats, etc. En aquest sentit, serà fonamental la utilització dels perfils professionals definits en el Pla d'avaluació institucional, que permetran dissenyar les competències professionals que caldrà treballar.

A més a més, s'haurà de replantejar, en la majoria dels estudis, el material docent utilitzat, adaptant-lo a les noves necessitats, que passaran també per la utilització de les noves tecnologies: pàgines web, entorns de treball cooperatiu, tutorització en línia, etc.). Açò sorgirà com a conseqüència de l'anàlisi anterior. Així, en funció de la distància existent entre els plantejaments de la matèria i les directrius europees, s'hauran de plantejar canvis més o menys extensos. Per a aquesta tasca es podrà comptar amb l'assessorament de l'USE i la OPAQ.

A partir del perfil de la titulació es concretaran les competències del curs pilot i o assignatures implicades i a partir d'ací els objectius i els nous programes de les assignatures, que hauran d'incloure necessàriament els següents aspectes:

1. Descriptor de l'assignatura (caràcter, curs, etc.).
2. Horari.
3. Relacions amb altres assignatures.
4. Eixides professionals vinculades a l'assignatura.
5. Objectius de l'assignatura.
6. Temari.
7. Metodologia emprada.
8. Activitats formatives.
9. Sistema i criteris d'avaluació.
10. Programació setmanal de classes, tutories i activitats no presencials.

FASE 4: Implantació dels canvis. Els canvis s'implantaràn durant el curs acadèmic 2004-2005. Tot aquest procés serà coordinat i seguit des del Vicerektorat, amb el suport dels centres. El grup de treball del centre haurà de fer un seguiment del procés, per a la qual cosa es reunirà almenys tres vegades al llarg del segon semestre per tal d'avaluar-ne la progressió i els resultats obtinguts.

En principi, seran suficients els recursos informàtics, bibliogràfics, etc., existents als centres. No obstant això, en el disseny del projecte s'hauran d'especificar els recursos que es consideren necessaris, que podran ser assumits amb la quantia econòmica proposada. Lògicament, el CENT i l'USE estaran a la disposició dels membres del projecte per al suport docent i tecnològic.

FASE 5: Avaluació de l'experiència. Avaluació dels resultats obtinguts en l'experiència pilot (decisius per a la implantació del projecte el curs 2004-2005), anàlisi global del procés de transició cap al crèdit europeu, i propostes de millores educatives i futures accions de continuïtat als projectes.

Calendari

FASES	CURS 2003-2004								CURS 2004-2005	
	D	G	F	M	A	M	J	J		
1. Difusió del projecte, adscripció i formació.										
2. Recull d'informació sobre la situació actual a les titulacions										
3. Replantejament del pla docent de les assignatures										
4. Implantació dels canvis										
5. Avaluació de l'experiència										

2.5. Condicions d'implementació del projecte. aspectes rellevants que s'han de tindre en compte

- a. Per tal d'aconseguir l'objectiu final del projecte, és imprescindible que es produïska una reflexió al si de la titulació sobre aspectes metodològics i d'organització. Per tant, el professorat que vulga acollir-se al projecte haurà de signar un contracte-programa amb el centre i el Vicerectorat per tal de garantir l'adequada progressió d'aquest. S'intentarà que els projectes afecten el màxim possible d'assignatures (almenys de les troncal i obligatòries de la titulació implicada). En aquest contracte s'especificaran les condicions proposades, que podran passar des d'una assignació econòmica per a desenvolupar el projecte, fins a una reducció de la presencialitat, sempre que es justifique adequadament que aquesta presencialitat està sent substituïda per diferents accions que suposen una millora per a l'aprenentatge de l'estudiant i garanteixen l'assoliment dels objectius docents proposats. Els projectes comptaran durant tot el procés amb el suport d'**un tècnic especialitzat en harmonització europea**, que realitzarà tasques d'assessorament, seguiment i redacció d'informes.
- b. Finalitzat el projecte, el director de la titulació, juntament amb tot el professorat participant, es comprometen a redactar una memòria final que reculli les conclusions relacionades amb tots els aspectes rellevants d'aquest i que s'enviarà a Vicerectorat per tal que els tècnics en realitzen l'anàlisi.
- c. Encara que la Declaració de Bolonya i el Real Decret de 5 de setembre recomanen no superar les 1.600 hores per curs de treball de l'estudiantat, la situació real dels nostres plans d'estudis és una altra. Per tant, durant la realització del projecte no es pretén modificar la càrrega nominal en crèdits de les assignatures, sinó fer una anàlisi de la situació i comparar la càrrega nominal i la càrrega real en crèdits dels nostres estudiants, per tal de poder anar modificant les tendències i, en el cas que es tracte d'un pla encara no reformat, utilitzar com a criteri d'assignació de crèdits per assignatura la càrrega real. Tot i això, la titulació podrà fer la simulació de com podria plantejar-se en crèdits ECS. No és el cas d'aquelles titulacions participants en les convocatòries d'ajudes per al disseny de plans d'estudi i títols de grau, de L'ANECA, que es veuen immerses en una dinàmica de necessari disseny de modificació del pla d'estudis.
- d. Un dels objectius del projecte és la innovació educativa, és a dir, que es produïska un replantejament dels elements utilitzats fins ara i una proposta de millora continuada. En aquest sentit, el projecte pilot podrà estar suportat també en diferents accions d'innovació educativa de les convocatòries de l'USE (mitjançant les **línies prioritàries** de la convocatòria).
- e. Encara que els canvis que s'han d'implantar en les titulacions pugen ser parcials (diferents assignatures, diverses assignatures d'una àrea de coneixement, etc.), es requerirà l'anàlisi de la situació docent global de tot el curs o cursos implicats en els projectes, per tal de detectar anticipadament possibles problemes per als estudiants que rebran simultàniament ensenyament tradicional i ECS. Amb el projecte es planteja facilitar i millorar l'aprenentatge de l'estudiantat, no mai ocasionar sobrecàrregues, conflictes i/o empitjoraments respecte a la situació docent actual. Els comitès o grups de treball de cada projecte hauran d'establir els mecanismes oportuns, amb mesures correctives i processos d'avaluació continua, per tal d'anticipar i anul·lar l'impacte sobre l'estudiantat de possibles disfuncions ocasionades per "l'experiment pilot".

II Convocatòria de projectes pilot per a l'harmonització europea de les titulacions a l'UJI. Cursos 2003-05

ANNEX 1

Extracte de la Declaració de Bolonya, i directrius proposades pels consellers europeus per a la convergència del sistema d'ensenyament superior

Des del 1998, amb la Declaració de la Sorbona, a Europa s'ha iniciat un procés per tal de promoure la convergència entre els sistemes nacionals d'educació superior. Els ministres de cada un dels països membres de la Unió van ratificar, amb la signatura de la Declaració de Bolonya (1999), la importància del desenvolupament harmònic d'un espai europeu d'educació superior abans de 2010. Es tractava d'establir una Europa del coneixement per tal d'afavorir el creixement social i la formació dels ciutadans, incrementar la competitivitat internacional i establir un sistema educatiu de qualitat exportable a tot el món.

La Declaració de Bolonya inclou entre els seus principals objectius:

- L'adopció d'un sistema fàcilment llegible i comparable de titulacions, mitjançant la implantació, entre d'altres coses, del suplement al diploma.
- L'adopció d'un sistema basat, fonamentalment, en dos cicles principals: *Bachelor* i Màster. El títol atorgat en acabar el primer cicle haurà de tindre un valor específic al mercat de treball europeu. El segon cicle portarà a l'obtenció d'un màster i/o doctorat.
- L'establiment d'un sistema de crèdits, com ara l'ECS.
- La promoció de la cooperació europea per tal d'assegurar un nivell de qualitat per al desenvolupament de criteris i metodologies comparables.
- La promoció d'una necessària dimensió europea en l'educació superior, amb particular èmfasi al desenvolupament curricular.

Des del 1999 les universitats i la CRUE han promogut diferents iniciatives per tal d'anar apropant-nos a aquesta realitat. En aquests moments s'estan desenvolupant projectes pilot que intenten avaluar la situació dels diferents estudis pel que fa als diferents aspectes relacionats amb Bolonya: metodologies, suplement al diploma, crèdits, estructura dels estudis, etc. A més a més, el Ministeri d'Educació, després de l'aprovació de la LOU, haurà de fer una proposta de reestructuració de les directrius generals pròpies dels diferents títols homologats.

Els principals punts que s'han de tindre en compte per tal de promoure la reforma són:

- La implantació d'un sistema de crèdits europeus (vegeu el Document del Vicerektorat de Qualitat Educativa i Harmonització Europea sobre els crèdits ECS aprovat el 2 de novembre de 2001).
- L'adopció d'un sistema de qualificacions que permeta una conversió fàcil al sistema de qualificacions ECS. Encara que no està decidit per quin sistema s'optarà. En tot cas, hi ha consens en el fet que és important incorporar la nota numèrica amb un decimal, perquè facilita la discriminació de l'expedient i el càlcul dels % relatius de cada curs per a la seua adaptació al sistema ECS.
- La implantació del suplement al diploma (actualment està en fase d'experimentació un projecte portat endavant per la Universitat Politècnica de València). Des del Ministeri hauran de donar directrius sobre aquesta qüestió.

L'estructuració dels estudis en els nivells de BAMA. Per tal de poder realitzar aquests canvis, és necessària la revisió i introducció dels nous currículums basats en continguts i competències. A més a més, es farà necessària la definició dels continguts i el perfil professional per àrees i la homogeneïtzació en titulacions del mateix tipus. En aquest sentit, el Ministeri haurà de realitzar l'estudi de competències per àrees per tal d'atorgar l'acreditació i, per tant, la reestructuració dels estudis vindrà marcada, almenys en part, per aquest estudi.

ANNEX 2

Extracte del TÍTOL XIII de la LOU: ESPAI EUROPEU D'ENSENYAMENT SUPERIOR

Article 87. De la integració en l'espai europeu d'ensenyament superior

En l'àmbit de les seues respectives competències el Govern, les comunitats autònomes i les universitats han d'adoptar les mesures necessàries per a la plena integració del sistema espanyol en l'espai europeu d'ensenyament superior.

Article 88. Dels ensenyaments i títols

1. A fi de promoure la més àmplia mobilitat d'estudiants i titulats espanyols en l'espai europeu d'ensenyament superior, el Govern, previ informe del Consell de Coordinació Universitària, ha d'adoptar les mesures que assegurin que els títols oficials expedits per les universitats espanyoles s'acompanyen d'aquells elements d'informació que garantisquen la transparència sobre nivell i continguts dels ensenyaments certificats pel dit títol.

2. No obstant el que es disposa en l'article 37, i amb la finalitat de complir les línies generals que emanen de l'espai europeu d'ensenyament superior, el Govern, previ informe del Consell de Coordinació Universitària, establirà, reformarà o adaptarà les modalitats cícliques de cada ensenyament i els títols de caràcter oficial i validesa en tot el territori nacional corresponent aquelles. Quan aquests títols substituïsquen els indicats en el citat article 37, el Govern, previ informe del Consell de Coordinació Universitària, determinarà les condicions per a l'homologació d'aquests als nous títols, així com per a la convalidació o adaptació dels ensenyaments que aquests confirmen.

3. Així mateix, el Govern, previ informe del Consell de Coordinació Universitària, establirà les normes necessàries perquè la unitat de mesura de l'haver acadèmic, corresponent a la superació de cada una de les matèries que integren els plans d'estudi dels diversos ensenyaments conduents a l'obtenció de títols de caràcter oficial i validesa en tot el territori nacional, siga el crèdit europeu o qualsevol altra unitat que s'adopti en l'espai europeu d'ensenyament superior, i perquè les universitats acompanyen els títols oficials que expedeixen, en desenvolupament del que es disposa en l'article 34 de la present Llei, el suplement europeu al títol.

4. L'estat, les comunitats autònomes i les universitats han de fomentar la mobilitat dels estudiants en l'espai europeu d'ensenyament superior a través de programes de beques i ajudes i crèdits a l'estudi o, si escau, completant els programes de beques i ajudes de la Unió Europea.

Article 89. Del professorat

1. El professorat de les universitats dels estats membres de la Unió Europea que haja arribat en aquelles a una posició equivalent a les de catedràtic o professor titular d'universitat o de catedràtic o professor titular d'escoles universitàries serà considerat habilitat a l'efecte previst en aquesta Llei, segons el procediment i condicions que s'establisquen reglamentàriament pel govern, previ informe del Consell de Coordinació Universitària.

2. El professorat al qual es refereix l'apartat 1 podrà formar part de les comissions a què es refereix l'article 57 de la present Llei i, si les universitats així ho estableixen en els seus Estatuts, de les comissions encarregades de resoldre els concursos per a l'accés als cossos docents universitaris.

II Convocatòria de projectes pilot per a l'harmonització europea de les titulacions a l'UJI. Cursos 2003-05

3. A l'efecte de la concurrència a les proves d'habilitació i concursos d'accés als cossos de funcionaris docents universitaris i a les convocatòries de contractes de professorat que preveu aquesta Llei, els nacionals d'estats membres de la Unió Europea gaudiran d'ídem tractament, i amb els mateixos efectes, al dels nacionals espanyols. L'establert en el paràgraf anterior serà d'aplicació als nacionals d'aquells estats als quals, en virtut de tractats internacionals celebrats per la Unió Europea i ratificats per Espanya, siga d'aplicació la lliure circulació de treballadors en els termes en què aquesta es troba definida en el Tractat Constitutiu de la Comunitat Europea.

4. L'estat, les comunitats autònomes i les universitats fomentaran la mobilitat dels professors en l'espai europeu d'ensenyament superior a través de programes i convenis específics i dels programes de la Unió Europea.

ANNEX 3

Extracte del BOE sobre assignació de crèdits i sistema de qualificacions

Des del Reial decret 1125/2003, de 5 de setembre pel qual s'estableix el sistema europeu de crèdits i el sistema de qualificacions en les titulacions universitàries de caràcter oficial i vàlidesa en tot el territori nacional, sabem que el nombre de crèdits assignats per a cada curs acadèmic serà de 60 crèdits europeus.

El nombre de crèdits de cada titulació serà distribuït entre la totalitat de les matèries integrades en el pla d'estudis que haurà de cursar l'alumne, en funció del nombre total d'hores que comporte per a l'alumne la superació o realització de cada una d'aquelles.

En l'assignació de crèdits a cada una de les matèries que configuren el pla d'estudis es computarà el nombre total d'hores de treball requerides per a l'adquisició dels coneixements, destreses i capacitats corresponents, per part dels estudiants. En aquest assignació hauran d'estar incloses les hores corresponents a les classes lectives, teòriques o pràctiques, les hores d'estudi, les dedicades a la realització de seminaris, treballs, pràctiques o projectes, les exigides per a la preparació i realització dels exàmens i proves d'avaluació i les hores de tutories individuals i grupals.

Aquesta assignació de crèdits, i l'estimació del seu corresponent nombre d'hores, s'entendrà referida a un estudiant dedicat a cursar a temps complet estudis universitaris durant un mínim de 36 hores setmanals amb un màxim de 40 setmanes per curs acadèmic.

El sistema de qualificacions està també descrit en el citat Decret. Els resultats obtinguts per cada alumne en cada una de les matèries del pla d'estudis es qualificaran en funció de la següent escala numèrica de 0 a 10, amb expressió d'un decimal, a la qual es podrà afegir la seua corresponent qualificació qualitativa:

- 0-4,9: Suspens (SS)
- 5,0-6,9: Aprovat (AP)
- 7,0-8,9: Notable (NT)
- 9,0-10: Excel·lent (EX)

Els crèdits obtinguts per reconeixement de crèdits corresponents a activitats formatives no integrades en els plans d'estudis no seran qualificats numèricament ni comptaran a l'efecte de còmput de la nota mitjana de l'expedient acadèmic.

La menció de «Matricula d'honor» podrà ser atorgada a alumnes que hagen obtingut una qualificació igual o superior a 9,0. El seu nombre no podrà excedir del cinc per cent dels alumnes matriculats en una matèria en el corresponent curs acadèmic, excepte que el nombre d'alumnes matriculats siga inferior a 20, en aquest cas es podrà concedir una sola «Matricula d'honor».

ANNEX 4

Extracte del BOE referent al suplement europeu al títol

El Reial decret 1044/2003, d'1 d'agost, pel qual s'estableix el procediment per a l'expedició per les universitats del suplement europeu al títol, ens aporta un model del suplement que conté els següents apartats per als títols oficials de diplomat, enginyer tècnic, arquitecte tècnic, llicenciat, enginyer i arquitecte.

En aquest suplement europeu al títol, expedit per la Universitat, hi haurà tres tipus d'informació:

- Nacional: com funciona el sistema nacional d'educació superior a Espanya
- De titulació concreta a l'UJI
- Informació o mèrits del currículum de l'alumne

Tot això, amb la finalitat que els títols siguin transparents i perfectament comparables entre els diferents sistemes universitaris, així com interpretables pels empleadors.

Concretament, els apartats que s'hi especifiquen són:

1. Dades del titulat (cognoms, nom, data de naixement, número d'identificació).
2. Informació sobre la titulació (denominació de la titulació i títol conferit, principals camps d'estudi de la titulació, nom i naturalesa de la institució que ha conferit el títol, nom i naturalesa de la institució on es van impartir els estudis, llengua utilitzada en docència i exàmens).
3. Informació sobre el nivell de la titulació (nivell de la titulació, durada oficial del programa, requisits d'accés).
4. Informació sobre el contingut i els resultats obtinguts (forma d'estudi, requisits del programa, dades del programa, sistema de qualificació, qualificació global del titulat).
5. Informació sobre la funció de la titulació (accés a ulteriors estudis, qualificació professional).
6. Informació addicional.
7. Certificació del suplement (data, signatures i càrrec dels signants, segell oficial de la universitat).
8. Informació sobre el sistema nacional d'educació superior.

ANNEX 5

MODEL DE PLA DOCENT ADAPTAT AL CRÈDIT EUROPEU

ASSIGNATURA: (nom i codi)

A. PLANTEJAMENT GENERAL

1. Descriptors de l'assignatura

- 1.1. Departament i àrea de coneixement.
- 1.2. Caràcter: troncal, obligatori, optatiu, lliure configuració, estil.
- 1.3. Curs: 1r, 2n, 3r, 4t, 5è.
- 1.4. Semestre: 1r, 2n, anual.
- 1.5. Crèdits POD: ( ) Teoria; ( ) Pràctica/Problemes; ( ) Laboratori
- 1.6. Nombre d'alumnes matriculats en el curs anterior (2002-2003).
- 1.7. Professorat que la imparteix (si són més d'un, cal indicar el nombre de crèdits de cada un i el responsable/s de l'assignatura).

2. Horari

- 2.1. Horari de classe.
- 2.2. Horari de tutories.
- 2.3. Horari d'exàmens oficials.

3. Relacions amb altres assignatures

- 3.1. Assignatures prèvies vinculades.
- 3.2. Assignatures al mateix curs relacionades.
- 3.3. Assignatures de continuació/aprofundiment i/o incompatibilitats.

4. Eixides professionals vinculades a l'assignatura

- 4.1. Amb quines eixides professionals, itineraris/intensificacions, etc., es relaciona l'assignatura.

B. DESENVOLUPAMENT

5. Objectius de l'assignatura

- 5.1. Objectius generals (coneixements, habilitats, actituds i/o valors).
- 5.2. Objectius específics (classificats per unitats temàtiques i diferenciant entre coneixements, habilitats i actituds i/o valors, -definitos en termes d'execució de l'alumne mesurables-).

6. Temari

- 6.1. Proposta de temari/index dels continguts agrupats per blocs/unitats temàtiques.

II Convocatòria de projectes pilot per a l'harmonització europea de les titulacions a l'UJI. Cursos 2003-05

Metodologia emprada

- 6.2. Descripció detallada del tipus de metodologia que s'ha d'utilitzar.
- 6.2.1. Lliçó magistral/ explicació.
- 6.2.2. Treball autònom/aprenentatge independent/ estudi dirigit / tutorials.
- 6.2.3. Grups de discussió / debats.
- 6.2.4. Seminaris.
- 6.2.5. Laboratoris/pràctiques.
- 6.2.6. Tutoria individual.
- 6.2.7. Supervisió d'investigació/ ensenyament per projectes/ tutoria especialitzada o en grup.
- 6.3. Recursos didàctics emprats.
- 6.3.1. Visuals (llibres, pissarra, diapositives, transparències, presentació ordinador).
- 6.3.2. Audiovisuals (casset, vídeo, cine).
- 6.3.3. TIC (ordinador, sistemes multimèdia, teleformació/formació virtual).
- 6.4. Bibliografia general i fons documentals de l'assignatura.
- 6.4.1. Bibliografia bàsica (per unitats temàtiques i breument comentada).
- 6.4.2. Bibliografia de caràcter complementari o d'ampliació.
- 6.4.3. Materials didàctics de suport: guies d'estudi, tutorials, vídeos, etc.

7. Activitats formatives

UNITATS TEMÀTIQUES	ACTIVITATS *	OBJECTIUS **	MODALITAT FORMATIVA (Hores) ***						ESTUDI ALUMNE (Hores)	TOTAL HORES
			TEORIA	PROBLEMES	PRÀCTICA/LABORATORI	SEMINARI	NO PRESENCIAL	TUTORIES		
Unitat 1	1									
	2									
	3									
	...									
Unitat 2	...									
Unitat 3	...									

(*) En funció de la metodologia (lliçó magistral, casos, projecte, pràctiques, avaluació...)

(**) Objectius concrets a treballar amb l'activitat. En funció de l'apartat 5.2. (objectius específics per unitats temàtiques).

(***) Aprox. Teoria 50%, problemes 10%, pràctica/laboratori 10%, seminari 10%, no presencial 10%, tutoria, 10% → Percentatges poden ser variables

(****) Estudi alumne (s'haurà de sumar aquesta dedicació també). Professor planifica per alumne tipus.

8. Sistema i criteris d'avaluació

II Convocatòria de projectes pilot per a l'harmonització europea de les titulacions a l'UJI. Cursos 2003-05

- 8.1. Criteris d'avaluació i puntuació
  - 8.1.1. Requisits per a superar l'assignatura (en funció dels objectius de l'assignatura).
  - 8.1.2. Ponderació dels diferents exàmens i activitats avaluades.
  - 8.1.3. Estratègies per a recuperar als suspensos.
- 8.2. Tècniques que s'han d'usar/tipus d'examen
  - 8.2.1. Proves de desenvolupament/Assaig.
  - 8.2.2. Preguntes curtes.
  - 8.2.3. Prova objectiva/tipus test.
  - 8.2.4. Prova oral.
  - 8.2.5. Problemes i/o resolució de casos.
  - 8.2.6. Observacions conductuals i registres d'assistència.
  - 8.2.7. Treballs i projectes, memòries i informes, etc.
  - 8.2.8. Altres (enquesta actitud, carpeta i diaris, autoavaluacions, etc.).
- 8.3. Tipus d'avaluacions
  - 8.3.1. Avaluació inicial.
  - 8.3.2. Avaluació continua.
  - 8.3.3. Avaluació final/sumativa.

9. PROGRAMACIÓ setmanal de classes, tutories i activitats no presencials

- 9.1. Calendari gràfic per a l'estudiant del que s'ha de fer en cada classe, tutoria i/o no presencialment per setmana. (Cal preveure del 5 al 15% de classes sense continguts en previsió de pèrdues de classes, i "improvisacions i rectificacions sobre la marxa" -resolució de dubtes, reforçar aprenentatges, avaluacions formatives, etc.-).

PRIMER SEMESTRE						
CALENDARI SETMANAL O PER SESSIÓ	MODALITAT FORMATIVA: TREBALL PRESENCIAL	MODALITAT FORMATIVA: TREBALL NO PRESENCIAL	MODALITAT FORMATIVA: TREBALL TUTORITZAT	Hores (per cada modalitat formativa)		
				P:	NP:	TUT:
Setmana 1 (del dia de de fins el dia de de)				P:	NP:	TUT:
Setmana 2 (del dia de de fins el dia de de)				P:	NP:	TUT:
Setmana 17: EXÀMENS (del dia de de fins el dia de de)				P:	NP:	TUT:
Setmana 18: EXÀMENS				P:	NP:	TUT:

II Convocatòria de projectes pilot per a l'harmonització europea de les titulacions a l'UJI. Cursos 2003-05

(del dia de de fins el dia de de)						
--	--	--	--	--	--	--

SEGÓN SEMESTRE						
CALENDARI SETMANAL O PER SESSIÓ	MODALITAT FORMATIVA: TREBALL PRESENCIAL	MODALITAT FORMATIVA: TREBALL NO PRESENCIAL	MODALITAT FORMATIVA: TREBALL TUTORITZAT	Hores (per cada modalitat formativa)		
				P:	NP:	TUT:
Setmana 1 (del dia de de fins el dia de de)				P:	NP:	TUT:
Setmana 2 (del dia de de fins el dia de de)				P:	NP:	TUT:
Setmana 18: EXÀMENS (del dia de de fins el dia de de)				P:	NP:	TUT:
Setmana 19: EXÀMENS (del dia de de fins el dia de de)				P:	NP:	TUT:

II Convocatòria de projectes pilot per a l'harmonització europea de les titulacions a l'UJI. Cursos 2003-05

ANNEX 6B: CONTRACTE-PROGRAMA DEL PROFESSORAT QUE PARTICIPA EN ELS PROJECTES

Títol del projecte: Implantació experimental dels acords de la Declaració de Bolonya a la titulació de: .....

Dades del professor/a que hi participa

Nom	
DNI/NRP	
Figura contractual	
Departament	
Àrea	
Telèfon	
Fax	
Correu electrònic	

Dades de l'assignatura (ompliu un formulari per assignatura)

Denominació:

Caràcter: Troncal/obligatòria Optativa Lliure configuració

Curs: 1r 2n 3r 4t 5è

Semestre: Anual Primer semestre Segon semestre

Crèdits POD: Teoria Pràctica/Problemes Laboratori

Nombre aproximat d'alumnes matriculats

L'assignatura es compartida amb més professors?
o hi ha altres grups impartits per altres professors? SÍ NO

El professor/a   El/la directora/a de titulació   El/la   director/a   de
Departament

Castelló de la Plana, a   de   de 2004